

KAPSAMLI BİR REFORM SÜRECİNE İHTİYACIMIZ VAR

Milletin heyecana, şevke, ileriye bakmasını sağlayacak yeni hedeflere, kısaca kapsamlı bir reform sürecine ihtiyacı var. Reform olmadan sadece kamu destekleriyle, krediyle, borçla ve iç tüketimin pompalanmasıyla yüksek büyümeyi sürdürülebilir kılamayız.

2017 yılının ilk çeyrek büyüme rakamları son dönemde ekonomide bir canlanma olduğunu teyit etti. Öncü göstergeler tüketim, yatırım ve net dış ticaret kalemlerinde iyileşmenin sürecini öngörüyor. Hem özel hem de kamu tüketimindeki artışın sürmesi bekleniyor. Dolayısıyla yılın ikinci çeyreği için büyüme oranı da yüzde 5 civarında gerçekleşebilir.

İlk çeyrekte büyüme, beklentileri belirgin aştı ancak özel yatırımlar katkı yapmaya başlamadan özel ve kamu tüketimi çekişli büyümenin kalıcı olarak hızlandığını söylemek mümkün görünmüyor. Ayrıca büyüme verileri, para politikası, makro ihtiyati politika ve maliye politikası ile önceki dönemlerde verilen desteğe artık ihtiyaç kalmadığını da düşündürüyor. Bu noktadan sonra verilecek ilave kamu katkısı yüksek cari açık ve yüksek faiz olarak geri dönme riskini içeriyor.

Büyümeye en yüksek katkı 3.1 puanla yine özel tüketimden gelirken, ilk aylarda hızla bozulan bütçe açığının gösterdiği üzere kamu tüketiminin büyümeye katkısı ise 1.3 puan oldu. Yatırımların kamu-özel ayrımı yeni seri başladıktan sonra hala yayınlamadığından buradaki kamu katkısını tam olarak bilemiyoruz. Ama yatırımların toplam katkısı olan 0.7 puanın önemli bir kısmının kamudan geldiği düşünülüyor. Zira yatırım alt gruplarında makine-teçhizat yatırımında daralma devam ederken burayı inşaat yatırımları sürüklüyor.

Net dış ticaretin katkısı 2.2 puanla 2014 ikinci çeyrekte beri en yüksek seviyeye ulaştı. Özel tüketimdeki büyümeye beklenenin aksine dayanıklı tüketime yönelik harcamalardan değil dayanıksız mallar ve hizmetlere yapılan harcamalardan kaynaklandı. Dayanıklı tüketim içinde önemli bir payı olan otomobil satışlarının ve ithalatının ilk çeyrekteki daralması bu eğilimi doğruluyor.

Yüksek büyümeyi sağlayan temel unsurlardan en önemlisi son aylardaki çok hızlı kredi artışı. Aynı dönemde

M. Rifat HİSARCIKLIOĞLU

TOBB Başkanı

Avrupa Ticaret ve Sanayi Odaları Birliği

(Eurochambres) Başkan Yardımcısı

İslam Ticaret, Sanayi ve Tarım Odası (ICCIA) Başkan Yardımcısı ve

Milletlerarası Ticaret Odası (ICC) Yönetim Kurulu Üyesi

baskanlik@tobb.org.tr

mevduat artışı çok daha düşük bir oranda gerçekleşti. Zaten toplam kredi tutarının toplam mevduatta oranı yüzde 120'lerde dolaşıyordu. Bu oran şimdi çok daha yüksek bir düzeye çıkıyor. Mevduat artışı üzerinde kredi büyümesi ancak bankaların yurt dışından aldıkları borçları sürekli artırımları ile mümkün olabilir. Bu da riskimizi yükseltir. Dolayısıyla bankalar mevduat yarısına girmiş durumdadır. Bu yarış mevduat faizlerini yükseltiyor ve büyüme için olumlu bir gelişme değil.

Kamu harcamalarındaki artış bir süredir büyümeye önemli katkı veriyor. Kamunun mevcut borç stoku ve bütçe açığı dikkate alındığında şu an bu bir risk oluşturmuyor. Maliye politikasında bir hareket alanı var ve kullanılıyor. Ama özel sektörün yatırıma yönlendirilmesi kısmında sorun var.

Özel sektörün makine ve teçhizat yatırım harcamaları son birkaç senedir hemen hemen aynı düzeyde kalmış durumda. Büyümenin olduğu bu yılın ilk çeyreğindeki azalma oranı yüzde 10'a ulaştı. Bugünün makine ve teçhizat yatırımları yarının üretim kapasitesini oluşturuyor. Yani büyümenin geleceği de sürdürülmesi için önemli.

Ekonomi politikasının etki alanı dışında kalan temel sorunlarımız burada ortaya çıkıyor. Çağdaş bir hukuk sisteminin oluşturulması, adalete güvenin sağlanması, demokrasinin kuvvetlendirilmesi, arsa rantı peşinde koşmanın değil üretimin teşvik edilmesi, nitelikli bir eğitim, liyakate dayalı atama ve yükselme gibi.

Geçenlerde Harvard Üniversitesi Uluslararası Kalınma Merkezi, 2025'e kadar ülkelerin büyüme görünümünü analiz etti. Bu çerçevede ülkeler üçe ayrılmış. Birincisi, Bangladeş, Ekvador, Gine gibi üretim imkânları ve büyüme süreçleri sınırlı olan ülkeler. İkincisi, Hindistan, Türkiye ve Endonezya gibi imkân setleri geniş olup, bu imkânı daha iyi kullanmaya yönelik politikalar tasarlayarak potansiyellerini değerlendirebilecek ülkeler.

Üçüncüsü, Japonya, Almanya, Amerika gibi zaten üretililecek her malı üretebilen bundan sonra büyümek için teknoloji-inovasyon sınırını ilerletmek zorunda olan ülkeler.

Reformları ihmal etmezsek Türkiye'nin daha rahat büyümeye imkân veren bir imkânlar seti mevcut. Bu kapsamda Türkiye'nin önümüzdeki 10 yıldaki büyüme potansiyeli yıllık ortalama yüzde 5.64 olarak hesap edilmiş. Demek ki bu oranın altında kalırsak işte o aradaki fark yanlış tasarlanmış veya atılmış politika adımlarının, ihmal edilen reformların yol açtığı bir kayıp olacak. Reformlar hayata geçerse bu seviyenin üzerinde çıkılması mümkün olacak.

Türkiye'nin yeni bir reform programı etrafında birleşmesi sadece iktisaden değil sosyal açıdan da önemli ve gerekli. Son günlerdeki Suriyeli göçmenlere yönelik olarak ortalığı saran negatif tartışma ortamını bu çerçevede değerlendirmek gerekiyor. Halkın içinde bulunduğu negatif ruh hali yalnızca Suriyeli göçmenler bağlamında değil, genel olarak sosyal uyumu tehdit ediyor. Yani bu son hadiseler Suriyelilerle değil, bizim azalan tahammül gücümüzle de ilgili olabilir.

İktisat literatürü, sosyal uyumun büyüme süreci üzerine olumlu etkilerinden bahseder. Azalan tahammülse sosyal uyumu zedeler ve bu durum büyüme sürecini kötü etkiler. Suriyeli göçmenlerle ilgili artan gerginlikleri de bu çerçevede ciddiye almak gerekir. Hadise Suriyeli sığınmacılardan daha çok bizim toplum olarak azalan tahammül gücümüzden kaynaklanıyor gibi görünüyor.

İşte tüm bu nedenlerle milletin heyecana, şevke, ileriye bakmasını sağlayacak yeni hedeflere, kısaca kapsamlı bir reform sürecine ihtiyacı var. Reform olmadan sadece kamu destekleriyle, krediyle, borçla ve iç tüketimin pompalanmasıyla yüksek büyümeyi sürdürülebilir kılamayız.